

# Een grootse toekomst voor het

Een nieuwe biografie rehabiliteert Mussolini als uitvinder van de Derde Weg. Hij zou het leven van duizenden joden gered hebben en verraden zijn door Hitler, de geallieerden en de Italiaanse fascistie. Door Hans Renders

**MUSSOLINI**  
EEN NIEUWE VISIE  
DOOR NICHOLAS FARRELL  
VERTALING HERRO BRINKS  
UITGEVERIJ TEN HAVE, 586 P., € 44,90

Onlangs verscheen van de gerenommeerde Amerikaanse historicus Robert Paxton een veelgeprezen studie, vertaald onder de titel *De anatomie van het fascisme*, waarin hij er rekening mee houdt dat het fascisme in de eenentwintigste eeuw nog toekomst heeft. Voormalig *Daily Telegraph*-journalist en Mussolini-biograaf Nicholas Farrell is dezelfde mening toegedaan. En om aan te geven dat dit idee hem wel aanlokt, woont hij in Predappio, het Italiaanse dorp waar Mussolini is geboren en begraven. 'Wij leven in het postcommunisme tijdperk en er zijn aanwijzingen dat wij ons eveneens naar het postdemocratische tijdperk bewegen. Dus is misschien het punt bereikt waarop het mogelijk is het beeld van Mussolini te herzien.' We zitten nog maar op de eerste bladzijde van Farrells biografie en de lezer moet niet denken met een schurk van doen te hebben. Mussolini heeft duizenden joden het leven gered, 'veel meer dan Oscar Schindler deed'. Nieuwsgierigmakend is zo'n inleiding zeker.

Mussolini, geboren op 29 juni 1883, heeft tot aan zijn derde verjaardag geen woord gesproken. Later des te meer. Zijn graf trekt jaarlijks honderdvijftigduizend toeristen, volgens Farrell 'fascistische toeristen', meer dan het graf van Dante in het nabijgelegen Ravenna. Romano Mussolini, de jongste van Mussolini's vijf kinderen en de enige die nog in leven is, de ex-man van Sophia Lorens zuster en vader van Alessandra Mussolini, het postfascistische parlamentslid, doet goede zaken vlak bij het graf van zijn vader door er zijn schilderijen te verkopen. Mussolini's vader was smid, fervent socialist en zijn moeder vroom katholiek. Maar beiden waren ook bijgelovig, evenals Benito. Als hij iemand tegenkwam met het 'boze oog', begon

hij bij wijze van bezwering aan zijn testikels te krabben. Uilen waren zijn beste vrienden, schreef Margherita, biograaf en maîtresse, en ook hield hij veel van katten. Dat bleek toen hij als student in Rome een leeuw in huis hield, Italia genaamd.

Al schreef Mussolini gedichten, hij bleef een man van de daad. Op achttienjarige leeftijd verkrachtte hij een jonge vrouw, 'volgens de moderne definitie tenminste,' schrijft Farrell vergoelijkend. Nadat hij aan de macht was, stonden de vrouwen in de rij om met hem het bed te delen. In zijn hoogtijdagen ontving hij veertigduizend brieven per maand, de meeste van vrouwen. 'Maar slechts weinigen haalden het bed. Hij gaf de voorkeur aan de wand of de vloer.'

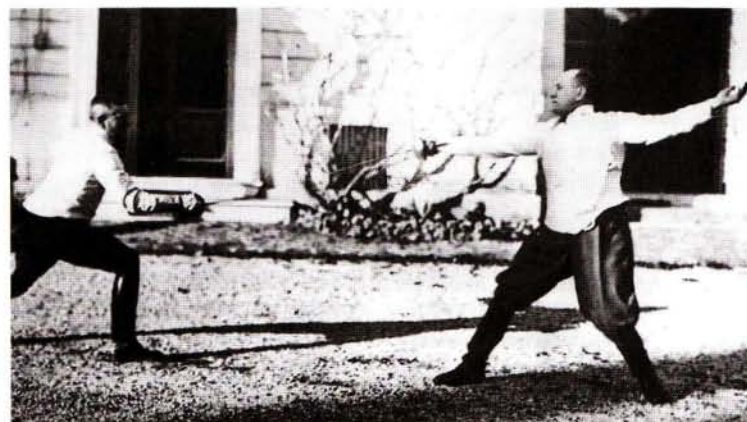
Van alles wat deed Mussolini, maar hij werd bekend als spreker op socialistische en nationalistische bijeenkomsten. En op zesentwintigjarige leeftijd werd hij gevraagd als hoofdredacteur van het dagblad *Il Popolo*. Die functie was de energieke Mussolini wel toevertrouwd. Hij was volgens Farrell een 'briljant' journalist

## Hij was een man van de daad: op zijn achttiende verkrachtte hij een jonge vrouw

en blijkbaar waren zijn literaire aspiraties nog niet gedoofd. In zesenvijftig afleveringen publiceerde hij zijn eigen feuilleton, een verhaal over een zeventiende-eeuwse corrupte kardinaal. Democratie en parlement waren doodlopende wegen voor Mussolini, en nadat hij een eigen weekblad had geleid was hij hoofdredacteur geworden van de nationale partijkrant van de socialisten, *Avanti*. Onder zijn leiding verdubbelde de oplage van 28.000 naar 60.000 abonnees, schrijft de biograaf vol bewondering. Mussolini voelde de socialisten goed aan, maar zij hem niet. Nadat hij in 1914 had geschreven dat hij niet voor de

neutraliteit van Italië was in de oorlog, werd hij op staande voet ontslagen door de socialistische partijtop. Hij richtte zijn eigen krant op: *Il Popolo d'Italia*. Mussolini verkeerde met zijn pro-oorlog standpunt in het gezelschap van de futuristen Filippo

pageren, maar door naar voorbeeld van de middeleeuwse gilden mensen op basis van hun beroep tot een groep te smeden. Gevoel voor traditie had hij zeker. Politieke veranderingen in Rome worden altijd voorafgegaan door marsen. Julius Ceasar stak met zijn leger de Rubicon over, Garibaldi's hield met zijn beroemde Duizendtal een mars om de Italiaanse eenwording veilig te stellen en de dichter-soldaat Gabriele d'Annunzio



Marinetti en Umberto Boccioni, die al in 1909 hadden geschreven dat oorlog 'de enige gezondheidsmaatregel van de wereld' was.

Farrell schrijft met weemoed: 'In Italië was het een traditionele methode om geschillen tussen journalisten veeleer via een duel te beslissen – hoewel illegaal – dan via een aanklacht wegens smaad. Iedere krantenredactie beschikte over een kamer waar journalisten leerden schermen.' Ook Mussolini heeft ettelijke keren geduëleerd. Mussolini probeerde een socialisme op basis van corporaties tot stand te brengen, niet door klassestrijd te pro-

marcheerde met zijn aanhangers de stad Fiume binnen. Toen Fiume door de Italiaanse regering gebombardeerd werd, wekte dat zoveel afschuw dat alleen al daarom de fascistische beweging groeide. Een duelletje en de Mars naar Rome leverde Mussolini de politieke macht op. De meeste fascistie liepen overigens niet mee, maar verzamelden zich als voetbalspelers op het station bij een uitwedstrijd.

Op basis van een paramilitaire dagje uit werd de negenendertigjarige Mussolini premier van Italië. De Italiaanse koning, gesteund door de paus, droeg de regering aan hem over. Het is wel

# fascisme

even slikken als je leest dat Mussolini de uitvinder van de Derde Weg is. Wij dachten altijd dat Wim Kok en Tony Blair daar de voorvechters van waren maar hier lezen we dat deze politiek tussen kapitalisme en socialisme een vinding van het fascisme is. Via een paar demagogische kunstgrepen maakt Farrell van Mussolini een socialist die een handreiking naar het kapitalisme deed. Volgens zijn theorie zou het fascisme politici zoals Blair

in Frankrijk, is onzinnig. Dat Mussolini eind jaren dertig toch een campagne tegen de joden begon, wordt door Farrell goedgepraat met de bewering dat zijn anti-semitisme niet biologisch van aard was maar 'een missie voor de geestelijke opleving van zijn land'. Even loos is Farrells bewering dat als de Britten maar met Italië en Rusland overeenkomsten hadden gesloten, er geen Tweede Wereldoorlog zou zijn uitgebroken. In rap tempo or-

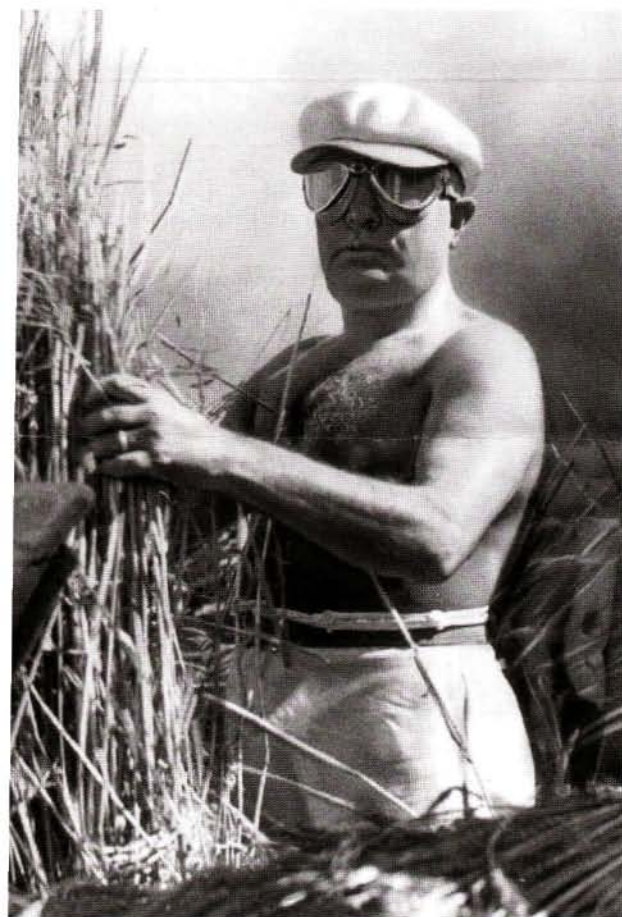
heer was hij niet, zijn oorlogen in Griekenland en in Afrika liepen op mislukkingen uit. Dat was de tragiek van Mussolini.

**H**et hele boek staat vol met al dan niet grappig bedoelde clichés over Italianen. Mussolini die zijn kapper bij zich had, Italianen die onbetrouwbaar zijn. Farrell illustreert dat met het verhaal dat Mussolini door zijn eigen regering, met behulp van de

daarvan werd Italië, als gevolg van hun dwaasheid, de laatste twintig maanden van de Tweede Wereldoorlog tot een bloedig slagveld.' Dat laatste was in elk geval waar.

Mussolini zat opgesloten in een villa op Maddalena. Eerst kreeg hij van Hitler het vierentwintigdelig verzameld werk van Nietzsche cadeau en even later arriveerden twaalf zweefvliegtuigen met honderd commando's om Il Duce te bevrijden. Vanaf september 1943 werd hij pas echt een vazal van nazi-Duitsland. Hij kreeg in Noord-Italië de mogelijkheid een nieuw fascistisch staatje op te richten: de Repubblica Sociale Italiana. De rest van Italië werd bestuurd door Bodoglio. Mussolini zette een persbureau op en schreef zich de vingers blauw aan artikelen waarin hij het fascisme omturnde tot een socialisme 'dat erkende dat individuen niet gelijk zijn'. Een van de weinige opzienbarende daden die hij nog voor elkaar bracht, was het laten executeren van zijn schoonzoon. Terwijl de geallieerden oprukten werd Il Duce door Italiaanse partizanen opgepakt. Farrell komt nu goed op dreef. Allengs verandert deze biografie van een veel te gedetailleerd overzicht van elk weetje over Mussolini naar een polemisch boek waarin de Britten, de Fransen en de 'linksen'

**'In Italië was het traditie om geschillen tussen journalisten via een duel te beslissen'**



van een ideologisch fundament hebben voorzien, maar daar niet de credits voor krijgen. 'De Derde Weg van de fascistten zou driekwart eeuw later het centrale motief worden voor links – voor wie het woord "fascisme" tot de ergste belediging behoorde.'

Farrell maakt er veel woorden aan vuil om aan te tonen dat Mussolini niet vergeleken mag worden met Hitler. Het is waar, fascisme had in eerste instantie niet veel te maken met anti-semitisme, maar om Mussolini 'de redder van duizenden joden' te noemen omdat in 1943 vijftienveertig joden Italië binnentrokken op de vlucht voor de nog hardvochtiger vervolging

ganiseerde Mussolini zijn dictatoriale staat, zo moet ook Farrell toegeven, door middel van perswetten. In 1925 werd de Romeinse groet verplicht voor overheids personeel en vanaf 1929 moesten onderwijzers een eed van trouw aan het fascisme zweren.

**F**arrell heeft een tendentieuze biografie geschreven, maar bij vlagen kan hij wel boeiend vertellen. Zeker waar het gaat om Mussolini's 'parallele oorlog': onafhankelijk van Duitsland zijn militaire succes boeken om zo een sterkere positie in de vredesonderhandelingen met de geallieerden te verwerven. Maar een groot veld-

**i.b. Ophanging van Mussolini, zijn minnares en fascistische leiders, 28 april 1945**

**l.o. Mussolini duelleert met zijn schermleeraar**

**m. Il Duce als landbouwer**

**r. Mussolini ontmoet Hitler, juni 1934**

koning en met steun van zijn schoonzoon, verraden werd. Hij werd 'voor zijn eigen veiligheid' gevangengezet. Farrell: 'Als de koning en Bodoglio (Mussolini's opvolger) hun kalmte hadden bewaard en handig waren geweest dan zou het mogelijk zijn geweest, samen met de geallieerden de Duitsers tegen te houden. In plaats

de schuld krijgen van de bloedige laatste oorlogsjaren in Italië. Farrell vertelt uiteindelijk bloedstollend over de standrechtelijke executie van Mussolini en zijn maitresse Petacci. Zijn dood is tot op de dag van vandaag met samenzweringstheorieën omgeven. Waarmee Farrell maar bedoelt dat Italiaanse communisten en andere linkse 'kletsers' Mussolini hebben vermoord uit angst dat ze weggevaagd zouden worden als het fascisme de kans had gekregen zich om te vormen in een socialisme zonder klassestrijd. In de 'nieuwe visie' van Farrell ligt er voor het fascisme nog een grootse toekomst in het verschiet.